

∞ На состоявшемся 16 мая, подъ пред-
сѣдательствомъ директора, проф. С. К. Бу-
лича засѣданіи совѣта профессоровъ **выю-**
шихъ женскихъ курсовъ была утверждена
смета по содержанию курсовъ на 1914—15
учебный годъ, въ размѣръ 523,881 руб. Въ
томъ же засѣданіи были произведены выбо-
ры. Профессоромъ по кафедрѣ международ-
наго права избранъ профессоръ юрьевского
университета В. Э. Грабарь. Постоянными
преподавателями по историко-филологиче-
скому факультету избраны: Д. И. Абрамовъ
—по русской словесности, А. А. Васильевъ
—по исторіи Византіи, А. І. Вольдемаръ—
по латинскому языку, Н. П. Оттокаръ—по
всеобщей исторіи и Н. К. Циксановъ—по
курсу русской словесности.

Мѣстная хроника.

2

Попечитель рижскаго учебнаго округа А. И. Щербаковъ въ понедѣльникъ посѣтилъ гимназію Трефнера, гдѣ присутствовалъ на депутатскомъ экзаменѣ въ VIII кл. по латинскому языку.

Рим. Ап. 18 мая 1916г.

Здоровье В. Э. Грабаря. Здоровье профессора юрьевскаго университета В. Э. Грабаря, находящагося теперь на Кавказѣ, значительно поправилось. Такимъ образомъ, можно надѣяться, что въ будущемъ семестрѣ почтенный профессоръ возобновитъ чтеніе лекцій по международному праву.

Чествованіе памяти Минина въ Юрьевѣ. Попечитель учебнаго округа А. И. Щербаковъ, предложилъ учебнымъ заведеніямъ связать школьный сборъ 19 и 20 сего мая съ чествованіемъ 300-лѣтней памяти великаго гражданина Земли Русской Козьмы Минина. Для этого во всѣхъ учебныхъ заведеніяхъ въ настоящее время устраиваются спеціальныя

MINU ÕPETAJA

Sooritanud 1893. a. Moskva ülikoolis eksami magistrakraadi saamiseks ning omandanud rahvusvahelise õiguse eradotsendi kutse, võttis V. Grabar vastu talle Tartus pakutud rahvusvahelise õiguse dotsendi koha. Aastaid hiljem meenutas ta: «Andsin meeleldi nõusoleku, sest arvasin noorele õpetlasele kasuliku olevat alustada tööd provintsiülikoolis. Pealegi tahtsin jätkata positivistlikku suunda rahvusvahelise õiguse teaduses. See suund oli Tartu ülikoolis kinnistunud rohkem kui mujal.»

Avaloengus, mis kandis pealkirja «Sõda ja rahvusvaheline õigus», lubaski ta jätkata oma eelkäijate, rahvusvahelist tunnustatud teadlaste A. v. Bulmerinczi ja C. Bergohmi poolt Tartus arendatud suunda. Grabar õpetas siin rahvusvahelist õigust veerand sajandit, olles 1907. aastast alates korralise professori kohusetäitja. Tartu-aastatel täitis ta õigusteaduskonna dekaani ülesandeid. Ülikooli raamatukogu peab teda omainimeseks kui kunagist direktorit. Ta oli ka Riia õpperingkonna viimane kuraator ja 1918. a. ülikooli õigusliku seisukorra väljaselgitamise komisjoni esimees. Tema koostatud oli märgukirja projekt, milles loeti saksa võimude tegevuse ülikooli suhtes rahvusvahelise õiguse rikkumiseks. Grabari kaasabil koostati selgitus Tartu ülikooli otsusele võtta vabakuulajatenähtena ülikooli ka naine.

Pärast evakueerumist Voroneži oli ta hiljem veel Moskva ülikooli professor ning NSV Liidu Teaduste Akadeemia Riigi ja Õiguse Instituudi vanemteadur, 1926 valiti Ukraina NSV TA akadeemikuks. Moskva perioodil osales NSV Liidu diplomaatilistes missioonides ning koostas NSV Liidu esimese konsulaarmäärustiku. Grabar säilitas tööviime kuni surmani (1956).

Taaskohtumine Tartuga sai teoks alles 1952, kui V. Grabar oli külalisena kutsutud ülikooli juubelpidustustele.

1948. aastal tutvus V. Grabariga Abner Uustal, kes meenutab seda nii:

«Meie esimene kohtumi-

ne toimus Moskvas NSV Liidu TA Riigi ja Õiguse Instituudi raamatukogus. Kui raamatukogus saadi teada, et olen Tartust, rääkis üks raamatukogu töötaja, et siin käib pidevalt endine Tartu ülikooli rahvusvahelise õiguse professor Vladimir Emmanuilovitš Grabar. Sealsamas meid tutvustatigi.

Grabar oli siis juba üle kaheksakümne aasta vana, kuid lausa haruldase mäluga. Ta kogus ja kontrollis sel ajal materjale, mis ilmusid hiljem ühe tema põhitööna: «Materjalid Venemaa rahvusvahelise õiguse ajaloole».

Grabar kutsus mind enda poole elama. Sain ühe pisikesse toa, olgugi ilma aknata. Korter asus Park Kulturo metroojaama läheduses. Sellest korterist sai mulle ommoodi ülikool. Grabar töötas hommikust õhtuni. Tema korter oli juba ise raamatukogu. Tööruum oli nii raamatuid täis, et sinna mahtusid hädavaevu vaid laud ja tool. Sagegi käis Grabar ka raamatukogus, kus ma iga päev töötasin.

Kõige huvitavamad olid õhtused jutuajamised. Pruukis minul vaid küsida arvamust mõne nüüdisaegse rahvusvahelise küsimuse kohta, kui kohe järgnes vana professori akadeemiline loeng selle probleemide ajaloo ja tänapäevastest nüanssidest. Temaga saigi praktiliselt kogu rahvusvaheline õigus põhjalikult läbi võetud. Probleemide ajaloolise tagapõhja tundmine tuleb kõigile teadlastele kasuks ja on uute ideede genereerimisel hädavajalik.

Grabar valdas vabalt prantsuse, saksa, ungari keelt, veidi halvemini inglise keelt ja me vestlesime esialgu nii vene kui ka saksa keeles. Professoril käisid külas tuntud rahvusvahelise õiguse spetsialistid Krölov, Durdenevski, Ladženski. Need õhtud olid algajale teadusmehele äärmiselt huvitavad. Eriti fenomenaalse mäluga oli professor Durdenevski. Olles NSV Liidu Välisministeeriumi ekspert-konsultant, olevat ta peast teadnud kõigi riigipeade sünnipäevi ja muid daatumeid.

V. Grabar soovis veel kord Tartus viibida. 1952. aastal,

kui tähistati ülikooli taasavamise juubelit, kutsusid kõik teaduskonnad külalisi. Õigusteaduskond kutsus omalt poolt V. Grabari, kes tuli koos abikaasaga. Maria Grabar-Passek oli ülikooli kunagise rektori, rooma õiguse professori Jevgeni Passeki tütar. Töötas Moskvas NSV Liidu Teaduste Akadeemia Maailmakirjanduse Instituudi vanade keelte ja kirjanduse sektoris.

Kõigepealt käisid külalised ülikooli juures, siis Passekite kunagises elukohas (praegune Kalevi tn.) ja Grabarite esimeses ühises Tartu kodus (Pälsoni tn. ja Riia mnt. nurgal, praeguse rajooni täitevkomitee hoovil olnud majas, nüüd on see lammutatud).

Väga südamlük kohtumine oli V. Grabaril ülikooli teadusraamatukogus, kus ta tunti ära juba uksele. Muide, professori tervis oli siis veel nii hea, et ta suutis hingeldamata Toomemäest üles minna.

Õigusteaduskonnas pidas Grabar ülevaateleengu rahvusvahelisest õigusest — peahoone auditoriumis 102.

Pärast pidustusi käis V. Grabar Tartus korduvalt, viimati 1955. Ta oli äärmiselt nõudlik teadustöö suhtes. Tema oli ka see, kes nõudis, et valiks kohe teema teadusliku töö jätkamiseks. Ta soovis, et töö oleks praktilise tähtsusega (oli ta ju koostanud konsulaarmäärustiku jne.). V. Grabar soovitas mul pöörduda NSV Liidu Merearbitraazi esimehe A. Keilini poole. Keilin saigi minu töö konsultandiks.

Edu tagab vaid pidev teadustöö. Juhendajad peavad noori teadusjüngerid jõukohaste ja realiseeritavate ülesannete lahendamisele suunama. Väitekirjade kaitsmine pole eesmärk omaette, see on vaid eeldus suurematele töödele. Võin öelda, et nii mõnegi mehe paremad tööd on jäänud tulemata just seetõttu, et teema oli vale. Töö kirjutamiseks raisatakse palju jõudu, närve ja tervist ning inimene väsib sedavõrd, et ei suudagi enam midagi luua. Mina võlgnen palju tänu Grabarile, kes mind õigesti suunas.»

22. jaanuaril möödub 7. Grabari sünnist 120 aastat.

1952. aastal Tartu raudteejaamas külalisi vastu võtmas. Vasakult: Maria Grabar-Passek, rektor Fjodor Klement, Vladimir Grabar ja Abner Uustal.

3
[Austae, A.]
Eelkõige 20. jaanuar 1985
1 väike pannaud 7. jaanuaril

СТАЛЬ ИДЕТ [1927]

Тема моей картины к выставке «Индустрия социализма» — рабочая молодежь в литейном цехе завода им. Сталина (б. АМО).

Начинается разливка чугуна, сверкает раскаленный металл, бригада рабочей молодежи из местях спокойно и уверенно совершает все необходимые движения. На их лицах — спокойствие и уверенность, их движения точны и размеренны, работа идет легко и свободно. Во всем чувствуются какая-то одухотворенность, подъем, энтузиазм. Занятые на подсобных процессах улыбаются. Сейчас подойдет их очередь работать, и они сделают свое дело так же легко и уверенно, как делают его сейчас их товарищи.

Во всей работе явно подчеркнуты новые методы работы, нет ничего похожего или напоминающего дедовские традиции, мрачность, подневольность.

Процессом разливки чугуна в литейном цехе завода им. Сталина и на других заводах я всегда любовался подолгу. Знакомился с различными производственными деталями, беседовал с рабочими. Сейчас приступаю к серьезному изучению этого процесса.

**Засл. деятель искусств
И. ГРАБАРЬ.**

ТРЕНИЯ ВЪ СОВѢТѢ ТРЕТЬЯКОВСКОЙ ГАЛЛЕРЕИ.

МОСКВА, 28-го ноября. (Телефонграмма спец. кор. «Бирж. Вѣст.»).

Злобой дня въ московскихъ художественныхъ кругахъ является уходъ изъ состава совѣта Третьяковской галлерей князя Щербатова. Последний объясняетъ свой уходъ тѣмъ, что не могъ помириться съ установленной системой веденія дѣлъ въ Третьяковской галлерей. По уставу все пожертвованныя и покупныя картины должны быть одобрены совѣтомъ, а между тѣмъ, роль совѣта свелась къ нулю. Картины приобретаются по усмотрѣнью одного попечителя Грабаря, который уже израсходовалъ все средства, ассигнованныя на покупку картинъ въ 1916 и 1917 гг.

Кн. С. А. Щербатовъ и А. Грабарь.

Кн. С. А. Щербатовъ вышелъ изъ состава членовъ совѣта Третьяковской галлерей. Кн. Щербатовъ извѣстилъ объ этомъ городского голову и совѣтъ галлерей. 1-го декабря въ засѣданіи думы будетъ разсматриваться это заявленіе. Свой отказъ Щербатовъ мотивируетъ тѣмъ, что создалась такая система веденія дѣлъ, при которой значеніе совѣта, какъ коллегіального учрежденія, сведено къ простой формальности. Предсѣдатель совѣта Грабарь, по утвержденію кн. Щербатова, вопреки уставу дѣлаетъ покупки картинъ для галлерей безъ предварительнаго обсужденія вопроса въ совѣтъ.

7-го 19/11/27
29/11/27

15/11/27
9/11/27

7

Поляки нерѣдко усматриваютъ опасность для своей народности не тамъ, гдѣ она дѣйствительно существуетъ. Извѣстенъ шумъ, поднятый польскими газетами по поводу процесса Добрянскаго, его дочери Ольги Грабаръ и другихъ, о которыхъ обвинительный актъ уже помѣщенъ въ нашей газетѣ. Сущность дѣла, какъ ее формулируютъ польскія газеты, состоитъ не только въ мнимыхъ панславистскихъ проискахъ обвиняемыхъ, но и въ пропагандѣ въ Галиціи православія будто бы съ цѣлью оторвать этотъ край отъ Австріи. Такова показная сторона обвиненія, подъ которой сами польскіе публицисты усматриваютъ еще одну, болѣе коренную вину подсудимыхъ, состоящую въ «борьбѣ съ полонизмомъ». Понятно, что если на судѣ подтвердится только такая «вина», то отношеніе къ ней австрійскихъ властей можетъ оказаться не вполне тождественнымъ со взглядами польской печати. Даже львовскій корреспондентъ «Позн. Дневника» сообщаетъ, что по господствующему мнѣнію ожидается оправдательный приговоръ подсудимыхъ. Особенный интересъ представляетъ обвиненіе Добрянскаго, Наумовича и прочихъ въ пропагандѣ православія. Рѣшеніе по этому пункту покажетъ, насколько полна вѣротерпимость въ предѣлахъ Австрійской имперіи. Въ самомъ дѣлѣ, почему преступно обращеніе въ православіе гниличанскихъ или другихъ поселянъ, если вмѣстѣ съ тѣмъ обвиненіе въ государственной измѣнѣ окажется, какъ и слѣдуетъ ожидать, несостоятельнымъ? Но въ случаѣ обвинительнаго приговора нужно ожидать еще большаго польскаго гнета надъ русинами. Уже и теперь величайшія строгости окружаютъ каждую попытку печати (конечно, русинской) обсуждать предстоящій процессъ. Въ послѣднемъ номерѣ

1912 г.

8

† Профессоръ Е. В. Пассекъ.

Со снимка А. Куза въ Юрьевѣ.

Въ Москвѣ скончался бывший ректоръ юрьевскаго университета профессоръ Е. В. Пассекъ. Покойный родился въ 1860 г. Въ 1905—1909 гг. былъ въ Юрьевѣ ректоромъ университета. На похороны профессора изъ Юрьева выѣзжали делегации студенческихъ обществъ.

PROFESSOR MARIA GRABAR-PASSEK

6. II. 1976

TRÜ leht

9

Nõukogude klassikalist filoloogiat on tabanud raske kaotus: läinud aasta 23. detsembril suri Moskvas M. Gorki nimelise Maailmakirjanduse Instituudi vanem teaduslik töötaja, filoloogiadoktor professor Maria Jevgenjevna Grabar-Passek.

Maria Grabar-Passek sündis 28. okt. 1893. a. Tartus tuntud juristi, Tartu Ülikooli rooma õiguse professori Jevgeni Vjatšeslavoviči Passeki perekonnas. Lõpetanud 1912. a. gümnaasiumi, astus M. Grabar-Passek Kõrgematele Naiskursustele, kus ta prof. M. M. Pokrovski juhendamisel tegi algust klassikalise filoloogia õpingutega. A. 1917—1919 jätkusid kreeka keele õpingud Voroneži Ülikooli ajalooteaduskonnas prof. D. M. Kudrjavski juures.

1920. aastail, kui klassikalisi keeli Nõukogude kõrgkoolide programmid ei olnud, õpetas M. Grabar-Passek Moskas Välisministeeriumi võõrkeelte kursustel saksa keelt. Samal ajal asus ta põhjalikult uurima vanakreeka eepose stiili ja kunstilisi väljendusvahendeid. Uurimistöö tulemuseks oli rida ettekandeid Riikliku Kunstide Akadeemia antiigisektsioonis. 1931. a. asus M. Grabar-Passek tööle klassikalise filoloogia kateedrisse äsja avatud Ajaloo, Filoloogia ja Kirjanduse Instituudis, kus talle 1937. a. anti ilma dissertatsiooni kaitsmiseta filoloogiakandidaadi kraad.

M. Grabar-Passeki tegevus ei piirdunud uurimistööga. Neil aastail avaldatud Pindarose tõlgetes

avaldus tema suurepärase tõlkijatalent, mis lubas tal järgmiste aastate jooksul vahendada vene lugejale terve rea antiikautorite teoseid.

1943. a. kaitses M. Grabar-Passek doktoridissertatsiooni teemal «Theokritos ja tema jälgendajad antiikajal».

Prof. Grabar-Passekit kui uurijat iseloomustab originaalne, uudne lähenemine käsitletavatele probleemidele. Erilisel kohal selles mõttes on töö «Античные сюжеты и формы в западноевропейской литературе» (1966).

Prof. M. Grabar-Passeki üheks viimaseks tööks oli tõlge Makedoonia Aleksandrit käsitlevast 12. saj. bütsantsi poemist. Suurt tööd tegi ta ka mitmete toimetuskollegiumide liikmena antiikautorite teoste ja tõlgete väljaandmisel.

Oma sünnilinnast Tartust rääkis prof. M. Grabar-Passek alati suure armastusega. Eriti tihedaks kujunesid sidemed Tartuga, kus tal oli palju sõpru, viimasel paarikümnel aastal. TRÜ Teadusliku Raamatukogu rikkalikud fondid, aga ka siinset vaiksed tänavad ja pargid meelitasid teda ikka ja jälle veetma siin oma iga-aastast puhkust. Ka oli ta juhendajaks mitmele TRÜ aspirandile.

Meie mälestusse jääb prof. Grabar-Passek kui suurepärase teadlase, klassikalise filoloogia kirklik entusiast ja erakordselt avara hinnatega inimene.

EPP TAMM